

Abordarea conflictului transnistrean în stânga Nistrului și în lucrările proseparatiste

Lidia PRISAC

Abstract

The article reveals the historiographical approach of Transnistrian separatism in the works of pro-separatist authors, Russian and those publicized in the Eastern part of the Republic of Moldova. The author presents the works that appeared until 2005. As it is ascertained, researchers dwell upon the Transnistrian separatism problem from the position of the environment they were rooted in, projecting their research results on the present and the future, or out of the need to alimnt and decode their identity, to feed their imagination. The pro-separatist historiography includes the same ideas regarding the MSSR history. This means nothing but “the translation” of the past into present or the mechanic and passionate protection of the present into the past, the positive or negative capitalization of historical events, or decline in the run of deformation and fabrication in pro-separatist historiography was produced due to an ideological approach of the Transnistrian problem. Albeit, generally speaking, all authors both from Transnistria and the Russian Federation recognize the impact of the Russian Federation in generating and perpetuating the Transnistrian separatism.

Keywords: Transnistrian conflict, approach, works, pro-separatism.

În studiul de față vom prezenta problema diferendului transnistrean abordată în lucrările pro-separatiste apărute până în anul 2005¹. Dacă am generaliza subiectul abordării diferendului transnistrean, putem afirma că aceasta este sus-trasă din zona politicului. Ritmul de abordare istoriografică a problemei vizate este unul continuu, făcându-și apariția noi și noi lucrări. Literatura de specialitate este, în general, o „oglină” mai mult sau mai puțin deformantă a societății, potrivit dorințelor conștiente sau inconștiente ale autorilor și, mai ales, potrivit intereselor, prejudecăților, sensibilităților sau nevrozelor cercetătorilor care fabrică această oglindă². O caracteristică generală a lucrărilor de specialitate rezidă în tratarea unui fenomen de conțențune deseori plasat într-o arie tabu, care generează o serie de viziuni, considerații, opinii asupra diferendului transnistrean.

Așa cum știm, istoria se scrie și se rescrie mereu, de către fiecare generație, după exigențele științifice și metodologice proprii timpului ei. Trebuie

¹ Articolul este elaborat în baza lucrării Lidia Prisac, *Istoriografia separatismului transnistrean (1989-2005)*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită (Lexon-Prim: Chișinău, 2021): 95-112.

² Simona Nicoară, *Istorie și imaginar. Eseuri de antropologie istorică* (Presa Universitară Clujeană: Cluj-Napoca, 2000), p. 222.

menționat că majoritatea surselor admit că diferendul transnistrean a fost declanșat, orientat și întreținut, în special, cu sprijinul Moscovei, printr-o multitudine de mijloace de presiune – militare, politico-diplomatice, imagologice, informaționale, psihologice și economice. Cei mai mulți autori sunt de acord cu ideea că problema transnistreană nu a constituit una ce ar fi ținut de raporturile interetnice, ci mai curând o chestiune de ordin politic. Miza prezenței militare ruse în Republica Moldova a fost menținerea influenței Federației Ruse în zonă în scopul împiedicării extinderii NATO la granițele sale.

Istoria, și mai ales cea a unui spațiu în dispută, este câmpul de întâlnire, conflictuală sau încrezătoare a *Sinelui* (autorului) cu *Celălalt*.

Sciziunea URSS în cele 15 state independente a constituit evenimentul major de la sfârșitul sec. XX. Atinsă în propriul orgoliu și lipsită de arealul central-european și de influența sa în fostele republici sovietice, Federația Rusă s-a simțit obligată să-și redefinească pe scena politică relațiile cu zonele învecinate și cu lumea occidentală. După o perioadă mai liberală, Moscova și-a propus să recucerească fostul imperiu. Drept reper în acest sens au servit mijloacele de propagandă. Pe lângă mijloacele mass-media³, istoriografia reprezintă o altă veștigă importantă în legitimarea expansiunii teritoriale și de justificare a apartenenței la Federația Rusă a enclavelor din fostul spațiu sovietic.

Zona din stânga Nistrului cu centrul la Tiraspol nu a fost un caz ieșit din comun în acest sens. După destrămarea URSS, în Federația Rusă s-au editat o serie de lucrări ai căror autori, din anumite interese ale statului, nu întotdeauna au relevat obiectiv această problemă, deoarece știința istorică se confruntă mereu cu tentative de instrumentalizare din partea puterii. În acest sens, sunt de remarcat lucrările semnate de V. Preahin⁴, V. Lâsenko⁵ ș.a.

Teoriile politologilor ruși referitoare la regimul separatist transnistrean sunt adesea impregnate cu determinisme *panslave* și *panortodoxe*, precum și cu nostalgia Rusiei imperiale.

I. Toporovski, în studiul *La Communauté des États indépendents*⁶, identifică trei factori care au determinat Rusia să modifice macazul în politica reală față de republicile ex-unionale în perioada 1992-1993, și anume: procesele de dezin-

³ Dona Tudor, *Manipularea opiniei publice în conflictele armate* (Dacia: Cluj-Napoca, 2001), 200 p.

⁴ В. Прякин, *Региональные конфликты на пост-советском пространстве (Абхазия, Южная Осетия, Нагорный Карабах, Приднестровье, Таджикистан)* (Gnom ș.a.: Moskva, 2002), 312 p.

⁵ В. Лысенко, „Региональные конфликты в странах СНГ: опыт урегулирования”, *Polis*, 1998, nr. 2, p. 147-158.

⁶ I. Toporovski, „La Communauté des États indépendents”, *Relations internationales et stratégique*, printemps 1994, nr. 3, p. 133.

tegrare, care nu au fost încă barate și au atins republicile autonome ale Federației Ruse; transparența frontierelor, care devenise o amenințare pentru siguranța rusească, din cauza infiltrării elementelor islamice și turcești; agravarea situației minorităților rusești în mai multe republici, care a devenit cea mai acută problemă a politicii interne rusești, repunând în discuție legitimitatea puterii, considerată responsabilă de explozarea URSS.

Un alt autor rus I.N. Galinski, în lucrarea sa prezintă o pledoarie în favoarea „recunoașterii internaționale a Transnistriei ca stat independent, confirmând dreptul la secesiune, din considerentul agresiunii Republicii Moldova față de raioanele din Est, începută în anul 1992”⁷.

În partea stângă a Nistrului, ca și în partea lui dreaptă, au fost publicate o serie de lucrări în care este analizat diferendul transnistrean. Însă cu totul specifică se prezintă calificarea evenimentelor anterioare separatismului și justificarea acestui proces.

În cele mai dese cazuri, atât autorii din partea de est a Republicii Moldova, cât și o parte dintre cercetătorii de la Chișinău, prezintă în general interesele liderilor separatiști și regimului ilegal de la Tiraspol, instituit în estul republicii. Lucrările acestora se încadrează convenabil în categoria literaturii care se pune necondiționat în serviciile politicii unui imperiu și a intereselor națiunii dominante a acestuia.

Unii caracterizează evenimentele declanșării separatismului ca fiind „acte de agresiune din partea Republicii Moldova împotriva Republicii Moldovenești Nistrene”⁸, război „absurd., criminal, inuman, barbar...”⁹, iar culpabilitatea în nesoluționarea conflictului este atribuită oficialităților de la Chișinău.

Alții, care prin intermediul diverselor publicații editate în stânga Nistrului încearcă să mușamalizeze realitatea istorică, vin cu subestimarea rolului Federației Ruse în declanșarea secesionismului transnistrean, pentru a îndreptăți, sub diverse aspecte, acțiunile întreprinse întru destabilizarea situației din zona de est a Republicii Moldova¹⁰. Însuși Igor Smirnov, fostul lider al mișcării separatiste, în memoriile sale, declară că diferendul transnistrean a apărut ca un

⁷ I.N. Galinski, *Pridnestrovie: Right to form a sovereign state* (Perspectiva, Tiraspol, 2005), 16 p.

⁸ *Самая большая сила*. Брошюра (ГИП Тирар: Tiraspol, 2002), p. 49.

⁹ Н.В. Бабилунга, Б.Г. Бомешко, *Дубоссары – кровотокающая рана Приднестровья* (РГКУ: Tiraspol, 1993): 2; Н.В. Бабилунга, Б.Г. Бомешко, *Бендеры – расстрелянные, непокоренные* (Тирар: Tiraspol, 1993), 80 p.

¹⁰ Н.В. Бабилунга, Б.Г. Бомешко, *Приднестровский конфликт: исторические, демографические, политические аспекты* (RIO RGU: Tiraspol, 1998): p. 41-42; *События в Приднестровье: Вестник Правительства Республики Молдова* (Universitas: Chișinău, 1994), 58 p.; Г.П. Валовой, *Крававое лето в Бендерах. Хроника приднестровской трагедии* (Роллиграфист: Bender, 1993), 154 p.

„război dintre Moldova și Transnistria”, „război nedrept, de cotropire – pentru Moldova, și unul național, de eliberare – pentru RMN”¹¹.

În ceea ce privește preocupările de definire a identității, de autodefinire, care i-au condus pe istorici la focalizarea unei atenții sporite asupra alterității, ca reper în definirea identității, *Celălalt* devenit elementul unei ecuații care permite definirea mai clară a identității proprii, prin marcarea diferențierii, trebuie să spunem că un rol semnificativ în acest sens îl au miturile fondatoare, structurile imaginare, care au dominat *saga istorică și istoriografică*¹².

În istoriografia rusă și cea din stânga Nistrului, pentru a justifica secesionismul transnistrean, se face trimitere la prezența slavă în spațiul interfluviului pruto-nistrean în secolele IX–XII. Posibilitatea acestei prezențe nu poate fi nicicum respinsă; or, sunt cunoscute campaniile migraționiste slave din secolele anterioare, precum și limitele extinderii maxime a Rusiei Kievene. În pofida acestor afirmații, totuși, nu există nicio dovadă că spațiul cuprins între Nistru și Bug ar fi fost temeinic vizat de slavi și, cu atât mai mult, nu există vestigii importante ale culturii materiale slave din perioada dată. Chiar dacă au fost prezenți în ținut, după cum se vede, slavii au constituit o apariție efemeră, temporară fiind și hegemonia lor de aici.

Istoricii ruși, pe afirmațiile cărora se sprijină întregul discurs separatist transnistrean actual, au mers atât de departe în a-l justifica, încât au susținut, fără vreo argumentare științifică, că pământul Republicii Moldova (inclusiv partea stângă a Nistrului) ar fi fost „leagănul” unor triburi slave, inclusiv al celor numiți *tiverți și ulici*. Unii dintre ei anunță că zonele din stânga Nistrului „niciodată n-ar fi avut o populație băștinașă (*sedentară*), ori că aici până la invazia slavilor prin secolele V–VII, și mai târziu, s-ar fi „aflat niște teritorii lipsite de populație”¹³.

O altă teză, care se vehiculează, o reprezintă afirmația conform căreia pământul dintre Prut și Nistru și cele din imediata apropiere a malului stâng al Nistrului s-ar fi aflat, în secolele X–XII în componența Rusiei Kievene ori a Cnezatului de Halici (Halici-Volânean)¹⁴, părere, de altfel, care nu s-a bucurat de nicio mărturie scrisă și niciun argument științific.

Ca și în cazul istoriografiei moldovenești, istoriografia rusă, prin vocea cercetătorului rus V. Gonciarov, vehiculează ideea că vocabula *bolohov*, care ar desemna Țara Bolohovenilor, situată în partea stângă a Nistrului, ar fi de origine

¹¹ Игорь Смирнов, *Жить на нашей земле* (Liter: Tiraspol, 2005), p. 74.

¹² Toader Nicoară, *Clio în orizontul mileniului trei. Explorări în istoriografia contemporană* (Accent: Cluj-Napoca, 2002), p. 246.

¹³ *Ежегодный исторический альманах Приднестровья* (Изд-во Приднестровского ун-та: Tiraspol, 1997).

¹⁴ С. Багрянородный, *Об управлении империей* (Наука: Moscova, 1991), p. 157.

slavă veche, semnificând *mlaștină/bolotă*, iar investigațiile arheologice din Țara Bolohovenilor ar reflecta esența așezărilor slave vechi¹⁵.

Un alt cercetător, I.V. Sapojnikov, afirmă că spre 1792 autoritățile țariste strămutau în majoritate populație căzăcească¹⁶, dar care ulterior era asimilată, în mare parte, de moldoveni.

Unii autori, văzând că afirmațiile gen „pământ transnistrean – apartenență slavă” nu aduce tot timpul rezultatele dorite, au decis să justifice regimul separatist transnistrean prin prisma argumentării existenței unei culturi transnistrene distincte în raport cu spațiul dintre Prut și Nistru. Spre exemplu, C.V. Stratiev-schi menționa că, deși în componența RASS Moldovenească a fost inclusă cea mai mare parte a satelor moldovenești din stânga Nistrului, s-a urmărit ca populația românească să nu constituie majoritatea în această republică, iar centrul la Balta nu a fost ales întâmplător, deoarece, în 1926, în raionul Balta, locuiau doar 2,5% moldoveni față de 94,4% ucraineni. Prin aceasta, comuniștii ucraineni doreau să se asigure că în RASSM se va promova în principal procesul de ucrainizare¹⁷, ca după aceea să fie generat conceptul moldovenismului.

Pentru instigatorii separatismului din stânga Nistrului, ideologia moldovenismului nu reprezintă nicio valoare, constituind un simplu paravan pentru doctrina naționalismului panslavist, ai cărui adepți înflăcărați sunt¹⁸. În această privință, discursurile ideologilor și istoricilor de la Tiraspol afirmă despre crearea pe un „teritoriu nemoldovenesc sub aspect istoric” a RMN ce tinde „să devină garantul politic al păstrării identității moldovenești”¹⁹. Astfel, orientarea spre Kremlin a rămas parte componentă a doctrinei moldovenismului, inclusiv în perioada de criză a Uniunii Sovietice²⁰. Aceste afirmații nu sunt altceva decât niște teze propagandistice ale Tiraspolului, potrivit căroro apariția regimului separatist în stânga Nistrului a fost dictată de necesitatea apărării moldovenismului și a „salvării națiunii moldovenești”. *De facto* însă, ideologii diferendului transnistrean se confruntă cu ideea „mișcării de eliberare națională” și cu „naționalismul panslavist”, care, având drept para-

¹⁵ В. Гончаров, *Райковецкое городище* (Изд-во Акад. наук Украинской ССР: Киев, 1950), p. 160.

¹⁶ И.В. Сапожников, *Каменные бресті сепуовой України (XVIII – перша половина XIX столетия)*, (Черноморье: Odesa, 1997), p. 126-127.

¹⁷ К.В. Стратиевский, „Изменения в административно-территориальном делении и составе населения Молдавской АССР (1924–1940)”, *Revista de Istorie a Moldovei*, 1995, nr. 2, p. 32.

¹⁸ *Феномен Приднестровья*. Под ред. Н.В. Бабиунги, Б.Г. Бомешко, И.Н. Галинского, Е.М. Губогло, П.М. Шорникова (RIO PGU: Tiraspol, 2000), p. 52-53.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ *Ibidem*, p. 198.

van ideologia moldovenismului, urmărea, cu începere din 1989, menținerea Uniunii Sovietice, și după 1991, refacerea vechiului imperiu.

În baza teoriilor declarate de autorii proseparatiști, cercetătorii din Federația Rusă pretind în studiile lor că enclava separatistă transnistreană ar avea dreptul moral și politic de a-și hotărî singură statutul său de a alege țara căreia vrea să i se alipească²¹.

În ceea ce privește relațiile interetnice de la sfârșitul anilor 1980–începutul anilor 1990, care ar fi favorizat dinamica conflictului dintre Chișinău și Tiraspol, în majoritatea lucrărilor autorilor proseparatiști se evidențiază că minoritățile naționale au fost private de drepturile lor, aceasta permițându-le să își revendice drepturile până la escaladarea diferendului transnistrean. O altă idee ar ține de ciocnirea identităților regionale – basarabeană și transnistreană²². Autorii aduc afirmații în favoarea unui „război interetnic” conceput de autoritățile moldovene și condiționat de atitudinea xenofobă a populației băștinașe față de etnicii ruși.

P.M. Șornikov, în studiile sale, consideră că separatismul transnistrean a fost generat de limitarea drepturilor minorităților etnice și atitudinea Frontului Popular din Moldova față de etnicii ruși. Autorul acuză politica lingvistică din anul 1989 și diminuarea statutului limbii ruse după proclamarea independenței de stat a Republicii Moldova, fapt care a determinat Mișcarea „Unitate-Edinstvo” să inițieze acțiuni de protest și să instige populația rusolingvă la inițiative proseparatiste²³.

Argumentarea diferenței mentale a populației de dincolo de Nistru față de restul Republicii Moldova este un alt aspect important, în abordarea istoriografică proseparatistă.

Un alt aspect care ține de ideea constituirii națiunii politice în regiunea transnistreană este în plină elaborare²⁴. Unii autori ajung la concluzia că divizarea mentalității populației Republicii Moldova de pe ambele maluri ale Nistrului nu este esențială în justificarea regimului separatist, „luând în considerare componența populației și specificul istoriei, mai ales recente, dar și diferența elitelor politice de pe ambele maluri ale Nistrului”²⁵.

²¹ P. Kolsto, A. Edemsky, N. Kalashnikova, „The Dniester conflict: Between irredentism and separatism”, *Europe-Asia Studies*, 1993, vol. 45, nr. 6, p. 992-993.

²² А.Ю. Сквоцова, „Народ Приднестровья – собственная идентичность?”, *Moldova Academic Review*, nr. 1, 2002, www.iatp.md/academicreview (accesat: 22.05.2007).

²³ *Ibidem*, p. 76, 132, 158.

²⁴ Vezi cap. XV, § 4 în *История Приднестровской Молдавской Республики*, В 2 т., Ч. 2. Отв. ред. В.Я. Гросул, (RIO PGU: Tiraspol, 2001), 510 p.

²⁵ В.А. Колосов, Д.В. Заяц, „Самосознание и перспективы решения приднестровского конфликта”, *Ежегодный исторический альманах Приднестровья, Ежегодnyi istoriceskyi alimannah Pridenestrovia*, 2001, nr. 5, p. 42, 44.

Concluzionând asupra semnatarilor studiilor proseparatiste atât din partea stângă a Nistrului, cât și din dreapta lui, putem spune că aceștia tratează chintesența interetnică a diferendului transnistrean de pe poziția „învingătorilor”, investind acest spațiu cu șansele de a se „proclama stat independent” de Republica Moldova.

În ceea ce privește lucrările din Federația Rusă, menționăm că acestea reflectă diverse viziuni ce țin de aspectul interetnic al separatismului transnistrean.

Autorul rus K. Litvak susține că republicile ex-sovietice trebuie să acorde autonomie tuturor minorităților etnice care locuiesc pe teritoriul lor, iar „statutul special al regiunilor locuite de minoritățile etnice trebuie să fie garantat de către Moscova”²⁶. Fără a face vreo diferență între minoritățile etnice ruse/rusofone/rusolingve și toate celelalte minorități naționale/etnice, Federația Rusă, prin afirmațiile unor cercetători, își arogă dreptul de intervenție în orice conflict „de natură non/etnică” în republicile ex-sovietice.

Ca și contrapondere a acestor afirmații, e necesar de menționat și idei diametral opuse celor amintite. Un studiu, care ar fi un exemplu de restituire a sensibilităților colective, este cel scris de A.A. Pronin²⁷, dedicat conaționalilor săi de peste hotarele vechi și noi. Abordând problematica drepturilor rușilor și statutul acestora în statele ex-sovietice, autorul menționează că Federația Rusă nu are o politică bine definită în ceea ce privește chestiunea limbii și acordării cetățeniei ruse persoanelor de naționalitate rusă, ori rusolingvilor care o solicită în cazul în care sunt cetățenii altui stat²⁸. În opinia autorului, acest fapt îi determină pe cei de naționalitate rusă din spațiul ex-sovietic să ia singuri decizii în hotărârea propriului destin. Iar politica incertă a Federației Ruse față de conaționalii săi din exteriorul apropiat, crede A.A. Pronin, de cele mai multe ori, are efectul traumatizării populației rusolingve. Din concluzii, autorul consideră regimul separatist transnistrean drept unul de ordin geopolitic, dirijat de Moscova, având ca instrument de manevră etnicii ruși atât din Republica Moldova, cât și din regiunea transnistreană²⁹.

Astfel, dintre autorii Federației Ruse care s-au referit la substratul interetnic al separatismului transnistrean, A.A. Pronin, este cel mai obiectiv, nefăcând parte din curentul istoriografiei proimperiale. Semnatarul, din câte se poate observa, are drept obiectiv al lucrării sale relatarea nepărtinitoare și acordarea unor reco-

²⁶ K. Litvak, „The Role of Political Competition and Bargaining in Russian Foreign Policy: The Case of Russian Policy Toward Moldova”, *Communist and Post-Communist Studies*, vol. 29, 1996, nr. 2, p. 217.

²⁷ А.А. Пронин, *Российские соотечественники в странах старого и нового зарубежья* (Издательство Уральского университета: Екатеринбург, 2002), 280 p.

²⁸ *Ibidem*, p. 54-55.

²⁹ *Ibidem*, p. 58.

mandări înalților demnitari de la Kremlin în vederea oferirii soluțiilor corecte etnicilor ruși și reprezentanților rusolingvi în spațiul ex-sovietic pentru depășirea diverselor impedimente în acțiunea democratică a statului din care fac parte.

Nici cercetătorii de la Tiraspol, nici autorii din Federația Rusă nu ascund faptul că enclava transnistreană a fost susținută de Moscova și că acest diferend are un pronunțat caracter geopolitic.

Autorul de la Tiraspol B.G. Bomeșko consideră că în „1924 a avut loc evenimentul care a pus bazele problemei actuale (adică a Dosarului transnistrean, n.-L.P.)³⁰.

În memoriile sale ex-liderul separatist Igor Smirnov³¹ recunoaște că nu doar acțiunile separatiștilor de la Tiraspol au fost susținute de elita militară și politică a ex-URSS, dar că și acțiunile acestora au fost coordonate cu Moscova.

Cercetătorii de la Tiraspol ne aduc la cunoștință că, în momentul declanșării diferendului, baza politică principală a aripii conservatoare se afla la Tiraspol și se subordona direct Moscovei³².

Cu alți termeni, separatismul politic în partea de est a Republicii Moldova a fost inițiat și promovat de anumite organizații cu caracter divers. Istoricii regimului separatist³³ de la Tiraspol au recunoscut că faimosul OSTK (Sovietul Unit al Colectivelor de Muncă) consta preponderent din marionete – deputații pretinselor soviete locale și supreme nerecunoscute în Republica Moldova. Astfel, conchid autorii transnistreni – „unicul organ real și general – recunoscut de puterea din *Pridnestrovie* a devenit OSTK, compus din reprezentanții comitetelor de grevă și ai comitetelor muncitorești...”³⁴

Semnatarii tiraspoleni recunosc că, anume la inițiativa organizațiilor separatiste transnistrene, au fost inițiate multiple „congrese” și „referendumuri” cu caracter secesionist³⁵.

Unii autori de la Moscova, de asemenea, confirmă că „anume în cadrul OSTK tot mai intens se vehicula ideea creării republicii nistrene...”³⁶.

³⁰ Бабилунга, Бомешко, *Приднестровский конфликт...*, p. 8.

³¹ Смирнов, *Жить на нашей земле...*, p. 70-71.

³² *Феномен Приднестровья...*, p. 192.

³³ Бабилунга, Бомешко, *Приднестровский конфликт...*

³⁴ *Ibidem*, p. 25.

³⁵ В.Н. Яковлев, *Бессарабский вопрос и образование Приднестровской Молдавской Республики. Сборник официальных документов* (RIO PHKU: Tiraspol, 1993), p. 82, 85, 98, 106-107; В.Я. Гросул, *Карагаш – минувший и нынешний (История одного приднестровского села)* (IRI RAN: Moscova, 2001), p. 271, 272.

³⁶ В.Ф. Грызлов, *Непризнанная республика: очерки, документы, хроника: документы государственных органов Приднестровья*, vol. 4 (Центр по изучению межнациональных отношений ИЭА РАН: Moskva, 1999), p. 65.

Chiar de la declanșarea separatismului transnistrean, Federația Rusă, prin intermediul cercetătorilor săi nu a întârziat să declare adevăratele sale interese în zona de est a Republicii Moldova.

Vladimir Kolossov, directorul Centrului de Studii Geopolitice al Institutului de Geografie al Academiei de Științe din Federația Rusă, și Andrei Tcepaliga, colaborator la același centru, relatând importanța enclavei, remarcă faptul că „pentru vaste teritorii, Transnistria este elementul de joncțiune între Europa de Est și Balcani, Europa de Est și Europa Centrală și Meridională”³⁷, inclusiv faptul că „ceea ce a provocat schimbarea constantă a frontierelor politice ale Republicii Moldova a fost în funcție de raporturile forțelor geopolitice”³⁸.

Concomitent, autorii subliniază că fragmentele de teritorii ale noilor state (cum ar fi republica moldovenească nistreană, Abhazia în Georgia, Karabahul de Munte în Azerbaidjan) s-au autodeclarat deschis republici independente, fără îndoială, cu susținerea forțelor din exterior.

În opinia lui V. Lâsenko din Federația Rusă, dezintegrarea imperiului sovietic a provocat numeroase seisme de ordin politic și socioeconomic, cel din raioanele de est a Republicii Moldova, sub aspect tipologic, face parte din categoria celor în care s-a ajuns la confruntări armate. Tot el susține că sprijinul rusesc a constituit factorul esențial care a perturbat procesul de unificare a Republicii Moldova cu România³⁹.

Alți autori ne aduc la cunoștință faptul că personalități politice ruse, cum ar fi A. Makashev, V. Jirinovski, A. Nevzorov, care au venit în „pelerinaj” la Tiraspol, au luat o poziție în favoarea regimului separatist și au încurajat imixtiunea militară⁴⁰.

Din toate relatările autorilor atât din regiunea transnistreană, cât și din Federația Rusă, este clar că ideea separatismului transnistrean comportă un caracter geopolitic, fiind vorba despre interesele vitale și seculare ale Rusiei în această zonă. Deși o parte dintre autori sunt franci în relatările lor, este de constatat că unele poziții și idei nu diferă de cele ale autorilor din perioada Rusiei țariste, fapt care însumează nu altceva decât o „reactualizare” a opiniei autorilor sec. XIX.

În concluzie, putem menționa faptul că prezervarea unui fond mitologic în discursul istoriografic pro separatist a compromis în bună parte o restituire ve-

³⁷ Vladimir Kolossov, Andrei Tcepaliga, „Le conflit de Transnistrie ou les limites du droit des peuples à disposer d'eux-même”, *La Russie et son ex-empire. Préconfiguration géopolitique de l'ancien espace soviétique*. Coord. Jan Breault, Pierre Jolicoeur, Jacques Lévesque (Presses de Sciences Po: Paris, 2003), p. 230.

³⁸ *Ibidem*, p. 233.

³⁹ Litvak, „The Role of Political Competition...”, p. 217.

⁴⁰ Kolsto, Edemski, Kalașnikova, „The Dniester conflict...”.

ritabilă a trecutului, a diluat sau falsificat conținuturile istoriografice, a dus la confundarea realității cu ficțiunea. Dar, indiferent de scopurile servite, imaginarul istoriografic demonstrează evoluția unei conștiințe istorice sinuoase, dar și registrele mentalului colectiv, evidențiază chiar o anumită patologie socială și, în același timp, riscul la care istoriografia este expusă datorită impactului societății asupra modului de restituire a trecutului. Căderea în cursa deformărilor și a fabulațiilor în istoriografia proseparatistă s-a produs din cauza unei abordări ideologizate a problemei transnistrene.

Evident, lucrurile nu sunt deloc simple, ele impun obligatoriu analize și debateri serioase spre o înțelegere de o atât de mare complexitate și importanță. Prin urmare, cu o atenție sporită față de aceste atenționări preventivoare, istoria diferendului transnistrean continuă să fie un domeniu care se cuvine explorat de către istorici.

Rezumat

Articolul dezvăluie abordarea istoriografică a separatismului transnistrean în lucrările autorilor pro-separatiști, ruși și cele apărute în partea de est a Republicii Moldova. Autoarea prezintă lucrările care au apărut până în anul 2005. Potrivit constatărilor, cercetătorii abordează problema separatismului transnistrean de pe poziția mediului din care fac parte, proiectându-și rezultatele cercetării din necesitatea de a-și alimenta și decodifica identitatea. Istoriografia pro-separatistă include aceleași idei care au fost vehiculate în raport cu RASS Moldovenească. Acest lucru nu înseamnă altceva decât „traducerea” trecutului în prezent sau propulsarea mecanică a prezentului în trecut, prin valorificarea pozitivă sau negativă a evenimentelor istorice în scopul deformării și fabricării istoriografiei pro-separatiste. Per ansamblu, toți autorii din partea stângă a Nistrului și Federația Rusă recunosc impactul Federației Ruse în generarea și perpetuarea regimului separatist de la Tiraspol.

Cuvinte-cheie: conflict transnistrean, abordare, lucrări, pro-separatism.

Lidia Prisac

Institutul Patrimoniului Cultural, Ministerul Educației și Cercetării

E-mail: lidiaprisac@yahoo.com